

Бібліотека Gazda Group

Серія: Умови підприємництва в Чеській Республіці

Хімічна та фармацевтична промисловості Чеської Республіки (сучасний стан, провідні суб'єкти та компанії)

Стан та розвиток хімічної та фармацевтичної галузей в Чеській Республіці мають важливе народногосподарське значення. Доля цих галузей в економічному потенціалі країни є неперевершеною, а їх вклад в економіку Чехії є чи не найголовним.

Так лише в рамках переробної промисловості вказані галузі в 2001 році посідали шосте місце. Позитивним є і той факт, що продуктивність праці, в порівнянні з 2000 роком у цих галузях виросла до 750 200 чеських крон при перерахуванні на одного працюючого та виросла, відповідно, на 7,4%. При цьому важливий і той факт, що кількість зайнятих працівників у вказаних галузях невпинно зменшується. Так, якщо в 1997 році в хімічній та фармацевтичній промисловостях працювало трохи більше 49 000 чоловік, то в 2001 році - лише більше 40 000.

Значну роль в хімічній та фармацевтичній галузях відіграють, як іноземні, так і вітчизняні інвестиції (в основному банківські кредити). Зокрема це стосується таких компаній, як холдинг "Unipetrol" (підвищення виробництва продукції етилену, поліетилену та поліпропілену в АТ "Chemopetrol", виробництво азотної кислоти в АТ "Lovochemie" тощо), АТ "Eastman Sokolov" та ТОВ "BordsodChem MCHZ" (м. Острава).

Основними торговими партнерами цих галузей є країни Європейського Союзу. У 2001 р. темпи росту експорту продуктів цих галузей суттєво знизилися, а імпорт в абсолютних цифрах підвищився на 11,1 млрд. чеських крон. Це пов'язано з рядом причин, основними з яких є:

- зниження світових цін на нафту, нафтопродукти та нафто хімікати (експортні ціни впали приблизно на 13%);

- посилення валютного курсу чеської крони до основних світових валют.

Разом з тим, у вищевказаних галузях залишається проблемою від'ємне сальдо у зовнішній торгівлі хімічними продуктами. Так, у 2001 р. це сальдо, в порівнянні з 2000 р., збільшилось на 9,1 млрд. чеських крон.

Важливою для галузі залишається переробка імпортованого матеріалу та сировини з метою експорту готової продукції, а економічна рентабельність давальницьких схем є значно вищою, ніж в інших переробних галузях промисловості. Так, у 2001 р. доля переробки давальницької сировини в обороті знизилася на 2,3%, досягнувши показника 4,4%, а в експорті, відповідно, на 4,4%, досягнувши показника 8,8%.

За територією експорту, найбільше продукції хімічної та фармацевтичної галузей промисловості в 2001 р. відправлялось до Німеччини (57,9 млрд. чеських крон - 22%), Словаччини (14%), Польщі (14%), Італії (6%), Голландії (3%), Франції (3%) та Австрії (3%).

Щодо імпорту – найбільше хімічної та фармацевтичної продукції завозилося з Німеччини (22%), Франції (8%), Словаччини (8%), Італії (6%), Голландії (6%), Польщі (5%), Австрії (5%).

При цьому, найбільш високе від'ємне сальдо біло відмічено з Францією (- 8 млрд. чеських крон), Голландією (- 5,5 млрд. чеських крон), Великобританією (- 5,5 млрд. чеських крон), Бельгією (- 4,2 млрд. чеських крон). Позитивне сальдо було досягнуто тільки з Польщею (- 4,7 млрд. чеських крон) та Словаччиною (+ 0,596 млрд. чеських крон).

Хімічна та фармацевтична промисловість є третьою найбільшою галуззю в світовій переробній промисловості. Так, доля валових доходів вказаної галузі в Європейському Союзі у 2000 р. склала близько 8%, а в Чеській Республіці (у 2001 р.) ця ж доля була близько 6,2%. При цьому, за даними щорічника CEFIC (Конфедерації європейської хімічної промисловості) доходи Чеської Республіки у 2000 р. досягли всього 0,83% об'єму доходів ЄС. Більше того, за показниками продуктивності праці в Чеській Республіці в 1999 р. ці галузі досягли рівня 44% від рівня Австрії та 48,1% від рівня ФРН.

Більш конкурентоздатними, по показниках експорту в країни ЄС у 1997 – 2001 рр., вищевказані галузі є в порівнянні з країнами СЕФТА. Так, доля Чеської Республіки у 1999 р. складала 27,6% долі країн-експортерів СЕФТА до ЄС.

На сучасному етапі Чеською Республікою поводиться значна підготовча робота з метою вступу ЧР до ЄС. В цьому напрямку проводиться гармонізація законодавчої та нормативної бази у відповідність із нормами та правилами, діючими в країнах ЄС у цих галузях. Для хімічної та фармацевтичної галузей важливе значення має сектор “Справність лабораторних робіт в сфері виробництва ліків, хімічних речовин та препаратів”. З цією метою Чеським парламентом було новелізовано та прийнято ряд законодавчих актів.

Хімічна та фармацевтична галузі Чеської Республіки в перспективі і надалі матимуть значний вплив на розвиток місцевої економіки. Це пов'язано, насамперед, з поступовою інтеграцією до міжнародних структур через вступ ЧР до ЄС та, відповідно, мобілізацією внутрішніх ресурсів та засобів. (фінансових, матеріальних та людських). Основними завданнями цих галузей є:

- посилення процесу концентрації шляхом злиття та створення стратегічних союзів за участі вітчизняного та іноземного капіталів;
- реструктуризація, модернізація та спеціалізація виробництв з орієнтацією останніх на більш високий рівень фінальної переробки, а також зростання частки продукції з більш високою добавленою вартістю;
- завершення процесу гармонізації законодавства ЧР та ЄС з метою полегшити проникнення вітчизняним виробникам на європейські ринки;
- цілеспрямоване використання стратегії Responsible Care і принципів економічного менеджменту EMS та EMAS, IPPC (інтегрована профілактика та обмеження забруднень) та інше в хімічних компаніях;
- ріст кваліфікації працівників хімічної та фармацевтичної галузей.

Варто окремо відмітити розвиток фармацевтичної промисловості та її перспективи. Особливістю чеської фармацевтики є той факт, що практично в усі чеські фармацевтичні фірми, починаючи з 1992 р., вступив іноземний капітал.

Для реалізації фармацевтичного виробництва підприємства фармацевтики в Чеській Республіці повинні отримати дозвіл Державного інституту по контролю над ліками (SUKL), який повинен виконувати умови “Правильної виробничої практики” (ПВП). Для чеської фармацевтичної промисловості стандарт ПВП є обов'язковим з 1995 р. та відповідає вимогам законодавства ЄС. Вищевказані вимоги стандарту ПВП

примусили всі фірми зробити значні капіталовкладення, які брались із виробничого прибутку. Так, лише фірмою АТ “Lesciva” в систему ПВП за останніх 10 років було вкладено 2 млрд. чеських крон. Важливим моментом для чеських фармацевтичних фірм стала переорієнтація останніх із чисто виробничих підприємств в торгово-виробничі одиниці.

Політика держави в сфері охорони здоров'я та фармацевтики, за останні 10 років привела до того, що витрати на ліки виросли з 5,7 млрд. чеських крон у 1989 р. до 44,1 млрд. чеських крон у 2001 р. При цьому доля вітчизняних виробників на чеському ринку в 2000 р. скоротилась з 45% (1989 р.) до нецілих 20% об'єму витрат на ліки.

В цілому виробництво фармацевтичної промисловості поділено на:

- виробництво фармацевтичних субстанцій або ж лікарських речовин;
- виробництво готових лікарських форм або ж лікарських препаратів.

Характерною рисою виробництва фармацевтичних субстанцій є висока питома вага експорту цієї продукції в розвинуті країни: ЄС, США та Японію. Продукція ж готових ліків реалізовується на вітчизняному ринку та експортується в країни Центральної та Східної Європи (Словаччина, Росія, Польща та ін.).

Характерним є і те, що за останні 10 років майже всі фармацевтичні фірми Чехії є прибутковими, а доля вітчизняного виробництва в загальному об'ємі доходів на чеському ринку (у 2000 р.) утримувалась приблизно на рівні 20% у фінансовому вимірі та близько 40% по кількості упаковок. Однак ріст імпорту значно перевищує ріст експорту і, як наслідок, щорічно зростаюче зовнішньоторгове пасивне сальдо у фармацевтичній галузі. Основними постачальниками ліків до ЧР є Словаччина, країни ЄС, Швейцарія, Словенія та США. Експорт із Чехії в розвинуті країни - це фармацевтичні субстанції. Готові ліки експортуються (і об'єм експорту постійно зростає) до Словаччини, Росії, України, Польщі та Угорщини. При цьому процедура експорту ліків було спрощено у 1995 р. з анулюванням експортних ліцензій.

В перспективі розвиток фармацевтичної промисловості Чехії залежатиме від ряду факторів та завдань. Серед головних:

- збільшення експорту, насамперед, в Центральноєвропейські та Східноєвропейські країни;
- закріплення позицій на вітчизняному ринку (залежатиме від державної політики в сфері ліків);
- державна та приватна підтримка науки та досліджень;
- оптимальна процедура прийняття законодавчих поправок в сфері ліків, фармацевтики та інтелектуальної власності і приведення останніх у відповідність до законодавчих норм ЄС.

Найважливіші суб'єкти хімічної промисловості Чехії

АТ “Хемопетрол” Літвінов (Chemopetrol, a.s. Litvinov, <http://www.chemopetrol.cz>) – одне з найбільших хімічних підприємств Чехії. Продукція підприємства: етилен, продукти піролізу (пропілен, бензол, піролізні масла), поліетилен, поліпропілен, етилбензол, аміак, карбамід тощо. Найближчий часом підприємство значно збільшить випуск поліпропілену, завдяки завершенню будівництва нової установки.

АО “Каучук” Кралупи (Kaucuk, a.s. Kralupy, <http://www.kaucuk.cz>) – один з найбільших виробників пластмаси та бутадієн-стирольного каучуку. Майже 3/5

продукції підприємства експортується. Продукція підприємства: стирол, полістирол, бутадиєн та ін. Потужність виробництва стиролу складає 170 тис. тонн на рік. В кінці 2003 р. підприємство планує ввести в експлуатацію установку по виробництву етилбензолу потужністю 300 тис. тонн на рік.

АТ “Ловохеміє” Ловосіце (Lovochemie a.s., Lovosice <http://www.lovochemie.cz>) – один з найбільших виробників промислових добрив, головним чином, аміачної селітри, комбінованих добрив та рідких азотних добрив. Продукція підприємства: абразивні матеріали, карбоксиметилцелюлоза, віскозний кордовий шовк. В перспективі підприємство вироблятиме азотну кислоту (потужність виробництва 100% кислоти – 900 тонн на день) на загальну вартість в 1 млрд. чеських крон.

АТ “Сполана” Нератовіце (Spolana a.s., Neratovice, <http://www.spolana.cz>) – за об’ємом виручки в області хімічної промисловості займає 5-те місце. Підприємство є монополістом в Чеській Республіці по виробництву поліхлорвініл хлориду. Продукція підприємства: лінійні альфа-олефіни (близько 12% світового виробництва), капролактам, хлор, гідроокис натрію та сульфату амонію. Близько $\frac{3}{4}$ продукції, підприємство експортує.

АТ “Істмен” Соколов (Eastman a.s., Sokolov, <http://www.easman.com>) – одне із самих передових підприємств хімічної галузі. Продукція підприємства: акрилова кислота (4-те виробництво у Європі), ефіри акрилової кислоти та акрилові дисперсії. Біля 4/5 продукції підприємство експортує, в основному, в Німеччину.

ТОВ “БорсодХем-МХЗ” Острава (BorsodChem – MCHZ, s.r.o., Ostrava (BC - MCHZ), <http://www.bc-mchz.cz>) – виникло в травні 2000 році. Засновниками виступили АТ “Аліахем” (ЧР) та “БорсодХем-МХЗ” (Угорщина) на базі майна Моравського хімічного комбінату. Статутний фонд нового підприємства, де 97,5% власнить угорська фірма, склав 860 000 чеських крон. Продукція підприємства: виробництво анілінів (50% всього виробництва), амінів, циклогексамінів. Тут виробляють синтетичні смоли, клеї тощо.

АТ “Деца” Валашське-Мезіріччя (DEZA, a.s., Valasske Mezirici, <http://www.deza.cz>) – монополіст в ЧР по виробництву ароматичних хімікатів та технічних речовин з сирого бензолу (бензол, антрацен тощо). Продукція підприємства – ряд продуктів, що виробляються методом дистиляції кам’яновугільного дегтю та оксоалкоголь.

АТ “Сполхеміє” Усті над Лабем (Spolchemie, a.s., Usti nad Labem, <http://www.cpolchemie.cz>) – одне з найстарших підприємств Чехії. Продукція підприємства: епоксидні та поліефірні смоли (головний споживач нафтохімічних продуктів: пропілену, ксилену, лакового бензину), органічні барвники та пігменти, органічні напівфабрикати, основні та спеціальні неорганічні продукти на базі галогенів.

АТ “Аліахем” Пардубіце (Aliachem, a.s., Pardubice, <http://www.aliachem.cz>) – один з найбільших виробників хімічною продукції з високою часткою кваліфікованої праці. Продукція підприємства: органічні барвники та пігменти, органічні напівфабрикати, промислові добрива, препарати для захисту рослин, пластмаси, фармацевтичні субстанції, вибухові речовини тощо. З нафтохімічних напівфабрикатів підприємство переробляє етанол, бутанол, бензол, толуол та аміак. Продукція підприємства експортується до 50 країн світу.

Найвагоміші суб’єкти чеської фармацевтики

АТ “Лечіва” (**Leciva, a.s.**, <http://www.leciva.cz>) - належить до числа найбільших виробників ліків в Центральній та Східній Європі та займає провідну позицію на чеському і словацькому фармацевтичних ринках. Підприємство випускає 130 видів продуктів у 230 формах. Продукція підприємства: ліки, що використовується при лікуванні серцево-судинних захворювань, діабету, запальних процесів, інфекційних та гастроентерологічних хвороб, центральної нервової системи та урологічних захворювань.

АТ “Івакс-ЧР” (**Ivax-CR, a.s.**, <http://www.galena.cz>) – друге найбільше підприємство Чехії. Стратегічним закордонним партнером підприємства є фармацевтичний концерн “Ivax”. Підприємство є другим найбільшим виробником циклоспоринолу та четвертим виробником силімарінолу у світі. Продукція підприємства: широкий асортимент ліків та препаратів для людей та фармацевтичних ветеринарних препаратів, переважно в рідині (капки, суспензії, розчинники та емульсії), галеничних препаратів (екстракти на настойки), косметичні препарати та добавки для напоїв (Кофола). 70% продукції підприємство експортує, в основному на східноєвропейські та східноазіатські ринки.

АТ “Пліва-Лакхема” (**Lachema, a.s.**, <http://www.lachema.cz>) – спеціалізується на виробництві трьох груп ліків. Перша – для лікування серцево-судинних захворювань, антидотів, анти виворотки та гіполідеміки. Друга – лікарські субстанції та інтердіати, адамантам та його деривати, аналітичні реагенти та індикатори, фото хімікати, вуглеводи, деривати кумарину, дезінфекційні засоби на основі бромиду, ефіри, швидкорозчинні напої та цукрові препарати, клеї та цілий ряд інших. Третя – діагностичні препарати, комплекти: для визначення вмісту цукру в крові, проведення термінованого тесту на вагітність тощо.

АТ “Фармак” (**Farmak, a.s.**, <http://www.farmak.cz>) – чеське підприємство без участі іноземного капіталу, яке займається виробництвом та реалізацією фармацевтичних субстанцій, чистих хімікатів та миючих і дезінфікуючих засобів по ліцензії фірми “Henkel-Ecola”. Підприємство орієнтовано на закордонних споживачів продукції, 3/5 якої експортується.

АТ “Спофа-Дентал” (**Spofa-Dental, a.s.**, <http://www.dentalas.cz>) – спеціалізується на виробництві неметалічних дентальних матеріалів та дезінфекційних препаратів. Високоякісні продукти фірми (атестовано системою якості відповідно до європейських норм ISO 9001 та ISO 46001) – наповнювальні матеріали, смоли, матеріали для відтисків та штучних акрилових зубів. Продукція підприємства експортується, головним чином, в країни Центральної та Східної Європи (Словаччина, Польща, Болгарія, Румунія, Росія, Україна, Угорщина та ін.).

АТ “Інфузія” (**Infisia, a.s.**, <http://www.ifusia.cz>) – виступає на чеському ринку як відомий виробник та дистриб’ютор фармацевтичної продукції. Продукція фірми: інфузорні розчинники (енергетичні субстрати, перфузорні розчинники тощо), присипки (Акнерур, Devilan, Endiaron, Framykoin, N-Septonex, Systogen), ветеринарні фармацевтичні препарати та продовольчі програми. Фірма володіє рядом сертифікатів, в тому числі GMP на виробництво інфузорних розчинників. Фірма першою в Чехії отримала сертифікат ISO 2002 та є п’ятою фірмою, яка отримала сертифікат ISO 14001 в сфері екології. 25-30 % продукції фірми експортується, в основному, на Україну та Словаччину.

Підготовлено українсько-чеською інформаційно-аналітичною службою